

Redaktøren begrunner sitt valg

Endepunktet

Bjørnar Olsen
Sjefredaktør

Det er fullt mulig for styret å uttrykke mistillit til redaktøren. Men det er uholdbart hvis de ønsker å bruke formålsparagrafen til å begrense redaktørens handlingsrom. Min 150. utgave som sjefredaktør i Psykologtidsskriftet er også min siste som ansvarlig redaktør. På ett nivå ligger det ingen dramatik i dette, da alt har sin ende. Samtidig vet den som har fulgt med, at Psykologforeningens sentralstyre ønsker en ny formålsparagraf for tidsskriftet. Tidligere president i foreningen Tor Levin Hofgaard mener at dette ikke er et forsøk på å svekke den redaksjonelle friheten, og at sentralstyret ønsker å gå i dialog med tidsskriftet (Journalisten 21. november i fjor). Så langt har imidlertid den politiske ledelsen vært ytterst sparsommelig med sin informasjon til redaksjonen om hvorfor de ønsker en ny formålsparagraf, og har heller ikke åpnet for dialog mellom partene eller involvert oss nevneverdig i arbeidet. Det gir et signal om at de ønsker å ferdigstille formålsparagrafen for egen penn, og at den redaksjonelle profilen jeg har stått for gjennom 12 år, ikke er i tråd med det tidsskriftets eiere ønsker seg. Da er det naturlig at jeg trer til side.

Interesser og uavhengighet

I 2009 utarbeidet Psykologforeningen i samarbeid med redaksjonen tidsskriftets første og fortsatt gjeldende formålsparagraf. I februar 2010 presenterte jeg den for våre lesere. Her skrev jeg at formålsparagrafen skal sikre at Psykologtidsskriftet redigeres etter Redaktørplakaten, slik at våre lesere kan være trygg på at det ikke er bladets eiere eller annonsører som bestemmer hva som står på trykk. Videre skrev jeg at vi lager et tidsskrift om psykologi for psykologer, ikke et tidsskrift om samfunnsøkonomi eller juss, eller for sosiologer eller biologer. Så lenge vi arbeider innenfor dette rommet, kan ikke foreningen legge seg opp i de redaksjonelle valgene som gjøres.

Har man valgt å holde seg med et tidsskrift som redigeres etter Redaktørplakaten, vil forstyrrelser følge av at redaktøren gjør sin plikt

Et par setninger fra samme kommentar synes også å berøre dagens uenighet: «Noen utgivere opplever at Redaktørplakaten skaper forstyrrelser ved at saker og stemmer som går på tvers av utgiverens ønsker, kommer til uttrykk. Men forstyrrelser er nettopp hva Redaktørplakaten skal bidra til: Redaktørplakaten gjør at sjefredaktøren plikter å åpne spaltene for ulike stemmer og uttrykk.»

Det er helt legitimt at Psykologforeningen som eier har interesser i hvordan Psykologtidsskriftet driftes og utformes. Men har man valgt å holde seg med et tidsskrift som redigeres etter Redaktørplakaten, vil forstyrrelser følge av at redaktøren gjør sin plikt.

Redaksjonell uavhengighet betyr også at eier ikke kan instruere eller overprøve redaktøren i redaksjonelle valg. Det er heller ikke rom for å inngå avtaler som fraviker rammene for redaksjonell uavhengighet til ugunst for redaktøren, for å parafasere fra den kommende medieansvarsloven. Det er derfor viktig at en ny formålsparagraf klart retter seg etter lovgivningen på feltet.

Spenningen mellom eierens interesser og redaksjonens uavhengighet har gjennom årene jevnlig kommet til overflaten. Som i oktober 2014 da jeg på lederplass skrev at det i arbeidsutvalget både var

usikkerhet og klar uenighet om hvordan styrets myndighet kontra redaktørens uavhengighet skulle forstås, og at «det i sentralstyret er forskjellige oppfatninger både om ønsket grad av innflytelse og om retning for tidsskriftet». Den gang som nå er min konklusjon at man ikke kan fremstå som troverdig avsender hvis ikke det redaksjonelle produktet fremstår som uavhengig av eieren. Fortsatt mener jeg at både foreningen, faget, profesjonen og tidsskriftet er tjent med dette.

De utløsende faktorene

Dagens situasjon synes utløst av en kort nettsak vi publiserte 1. oktober i fjor. Saken tok utgangspunkt i Helsedirektoratets uttalelse om at de vurderte at sammensatte titler som «klimapsykolog» og «arkitektpsykolog» lå såpass langt unna den kliniske virksomheten at de nok kunne «anvendes av personer uten autorisasjon som psykolog». Den 17. oktober ble jeg bedt om å redegjøre for saken i sentralstyret. Mitt syn er at dette er både relevant og aktuell informasjon for våre lesere. Saken var del av en omfattende dekning av spørsmålet om hvem som skulle autoriseres som psykologer, en dekning ikke minst knyttet til at Elte-saken kom opp for retten senere samme måned. I den forbindelse hadde vi også flere selvstendige saker om forholdet mellom psykologer og mastere i psykologi mer generelt. Den utløsende saken kunne selvsagt fått en annen form, men spørsmålet om hvordan en sak best publiseres, inngår i den evalueringen jeg gjør i samråd med redaksjonen av nær alle saker vi publiserer. Og ville sentralstyret kalt meg inn om Helsedirektoratet hadde uttalt at kun psykologer kan bruke sammensatte titler? Det er det vanskelig å se for seg. Da er det lett å mistenke at det er foreningens interessepolitikk, ikke det presseetiske, som er styrende for ønsket om ny formålsparagraf.

Redaktørprinsipper

Likevel, det finnes gode grunner til at en ti år gammel formålsparagraf gjennomgås. Men når dette arbeidet først skal gjøres, må det gjøres grundig, slik at det blir et godt arbeidsverktøy både for eier og redaksjon. Selv om det er eieren som i siste instans vedtar formålsparagrafen, mener jeg det er lurt å involvere både sjefredaktøren, som står rettslig ansvarlig for innholdet, og redaksjonen, som skal utvikle innholdet som reflekterer publikasjonens grunnsyn. Redaksjonell virksomhet er dessuten regulert både av lovverk og bransjenormer. Viktige bransjeaktører bør derfor delta i arbeidet, slik at formålsparagrafen er i tråd med den gjengse forståelsen av Redaktørplakaten, Vær Varsom-plakaten og den kommende medieansvarsloven.

En slik gjennomgang av formålsparagrafen var noe både jeg og redaksjonen stilte oss bak. Det var derfor med forundring at vi en knapp uke før sentralstyremøtet den 19. november ble opplyst om at arbeidsutvalget ønsket at sentralstyret skulle votere over en ny formålsparagraf ingen i redaksjonen hadde sett før. Forslaget falt med syv mot fire stemmer. Generalsekretær i Norsk Redaktørforening Arne Jensen uttalte til Journalisten to dager senere at det å endre formålsparagrafen «uten dialog med redaktør og en grundig høring ville vært uklokt. Det berører jo hele grunnfjellet for tidsskriftet, ikke minst rammevilkårene for redaksjonen». Når dette skrives, har eierne fortsatt ikke vært i dialog med redaksjonen om disse rammevilkårene, og vi vet lite om den videre prosessen.

En åpen diskusjon med sentralstyret, medlemmer og lesere om tidsskriftets form og innhold er uproblematisk. Redaksjonen trenger tilbakemeldinger fra leserne, og vi blir bedre av å bli kikket i kortene. Men prinsippet om redaksjonell uavhengighet er absolutt for min del. Det er fullt mulig for styret å uttrykke mistillit til redaktøren. Men det er uholdbart hvis de ønsker å bruke formålsparagrafen til å begrense redaktørens handlingsrom.

«Redaktørens frie og uavhengige rolle handler ikke om å la en egenrådig redaktørstemme komme til orde, men at redaktøren gjennom sitt medium fremmer en saklig og fri informasjons-

og meningsformidling», skrev jeg under overskriften «Redaktørprinsipper» i september 2015. Når redaktørrollen beskyttes og redaktøren ansvarliggjøres gjennom et lovverk, handler det om at redaktøren plikter å ta ansvar for en åpen og opplyst samtale. I dette ligger også en plikt til å publisere ytringer jeg personlig er uenig i, gitt at ytringene har offentlig interesse og følger de presseetiske normene. En formålsparagraf kan ikke begrense denne forpliktelsen.

Ville sentralstyret kalt meg inn om Helsedirektoratet hadde uttalt at kun psykologer kan bruke sammensatte titler? Det er det vanskelig å se for seg

Avslutningen

Formålsparagrafen er eiers styringsdokument, men rammer også inn sjefredaktørens virke. Hvis redaktøren kommer i en uløselig konflikt med mediets grunnsyn, plikter redaktøren å trekke seg. Det er ikke sikkert at en ny formålsparagraf ville plassert meg i en slik uløselig konflikt, og man kan sikkert strides om sentralstyrets signaler de siste månedene skal leses som mistillit, en advarsel eller uenighet om tidsskriftets redaksjonelle profil. Men sett i lys av en lengre historie der eier har en annen forståelse enn meg av hvilke plikter og rettigheter som følger av redaktørplakaten, ble valget enkelt. Derfor setter jeg mitt punktum som sjefredaktør her.